

ארצות הברית בעיצומו של משבר נגיף הקורונה: השלכות לעתיד

ארי הייסטין, אלדד שביט ודניאל שפירו

אסטרטגיית מזעור המשבר (mitigation) שמיישמת ארצות הברית למאבק בנגיף הקורונה היא איטית ולא אחידה, ותפגע ביכולתה להתמודד עם המגפה. תוצאות ההתפרצות יהיו ככל הנראה משמעותיות בזירה הפנימית: משבר בריאותי-כלכלי משולב, לו עשויות להיות השלכות פוליטיות ובכלל זה השפעה על האופן שבו תתנהל מערכת הבחירות לנשיאות, כולל על דרכי ההצבעה עצמן. בהקשר הגלובלי, ארצות הברית צפויה להפנות את מוקד תשומת הלב פנימה בעודה מנסה להתמודד עם המשבר רב-הממדים ובבוא העת גם להתאושש ממנו – שינוי שעשוי להיות בעל השלכות שליליות על ישראל, לרבות אפשרות לצמצום בסיוע החוץ השנתי.

המענה האמריקני למגפת הקורונה התמהמה עד למסיבת העיתונאים שנערכה ב-16 במארס, במהלכה העריך הנשיא דונלד טראמפ כי "זה רע. זה רע". המעבר שעשה הנשיא האמריקאי לגישה קודרת יותר היה, על פי הדיווחים, תוצאה של חשיפתו לנתונים לגבי הנזק שנגרם לכלכלת סין מהתפרצות הנגיף ברבעון הראשון של 2020. גם אם קיימת עדין אי ודאות לגבי היקף ההדבקה בארצות הברית והגישה שהיא תאמץ לטיפול במגפה, להשלכותיה תהייה השפעה הן בזירה המקומית והן במישור הבינלאומי.

לארצות הברית יש כמה וכמה יתרונות בהתמודדות עם נגיף הקורונה, בהשוואה לחלק מהמדינות האחרות שקורסות תחת הנגיף. ראשית, היא חזקה משמעותית כמעט בכל מדד – כלכלה מתקדמת הגדולה בעולם, הובלה בחדשנות טכנולוגית, כמויות עצומות של משאבים שעומדים לרשותה, ויכולת מוכחת להתגבר על אתגרים מורכבים. שנית, אוכלוסיית בני ה-65 ומעלה, שהם קבוצת הסיכון, קטנה משמעותית בארצות הברית (16%) בהשוואה לאיטליה (24%) וספרד (19%).

ובכל זאת, וושינגטון עומדת גם בפני אתגרים העלולים לפגוע בתגובה אפקטיבית, ובכלל זה: היעדר מספיק של ערכות בדיקה וציוד מגן עקב תגובה מאוחרת ומכשולים בירוקרטיים, האצלת אחריות רבה לרמות המדינתיות והמקומיות על פני גישה פדרלית מתואמת, ומסרים מעורבים מגורמים רשמיים בנוגע ל"ריחוק החברתי" שנועד להאט את התפשטות המחלה. בנוסף, למרות שמערכת הרפואה האמריקאית מסוגלת לספק כמה מהטיפולים המתקדמים ביותר בעולם, היא גם מוערכת כמערכת "הכי יקרה והכי פחות יעילה בעולם", כאשר עשרות מיליוני אמריקאים הם חסרי ביטוח ואין להם נגישות לשירותים רפואיים בעלות סבירה.

נראה כי התפרצות נגיף הקורונה בארצות הברית תופסת תאוצה בימים האחרונים, והמספרים הגיעו ליותר מ-50,000 מקרים מדווחים, עם מעל 700 מתים וכ-300 מחלימים. מספר הנדבקים המדווחים במדינה גדל במהירות, לא רק משום שהמחלה מתפשטת במהירות, אלא גם מכיוון שיותר ערכות בדיקה זמינות עתה לאחר מחסור נרחב. עד כה נבדקו כ-300 אלף איש מתוך אוכלוסייה של כ-330 מיליון.

בהתחשב בכך שהנשיא טראמפ קשר את הונו הפוליטי להצלחה הכלכלית של המדינה, סביר שביקש לעכב לאורך זמן, רב ככל האפשר נקיטת פעולות שעלולות "לערער את השווקים". בדיעבד, גישה זו הפכה את אסטרטגיית הבלימה – קרי את דיכוי התפשטות המחלה – לבלתי אפשרית; ארצות הברית אימצה מאז גישה של מזעור נזקים כדי להאט את קצב התפשטות הנגיף, ויישום אמצעים כמו ריחוק חברתי כדי למנוע עומס יתר על מערכת הבריאות.

מידת האכיפה של צעדי המדיניות שנועדו לצמצום המגפה ברחבי המדינה נקבעת ברמה המדינית והמקומית. הממשל הפדרלי מצדו, אסר על טיסות נכנסות מאירופה ומבריטניה ועל כניסת אזרחים זרים שביקרו לאחרונה בסין, הכריז על מצב חירום, הפעיל את חוק הייצור הביטחוני והעביר כספים למימון גופי בריאות, בדיקות לאיתור הנגיף, וחופשת מחלה לעובדים בארגונים בגודל בינוני. לאחרונה נראה כי הבית הלבן והקונגרס מקדמים חבילות תמריצים כלכליים של כשני טריליון דולר, לאחר שבחנו תחזיות לאבטלה שתעלה על 20 אחוז.

השלכות

משבר הבריאות המתמשך בארצות הברית מתורגם למצב כלכלי תנודתי ביותר, שכולל גם את ההפסדים הגדולים ביותר בשוק המניות מאז 1987. לנשיא טראמפ, שמתמודד לקראת הבחירות לנשיאות בנובמבר 2020 על מצע של הצלחה כלכלית, יש תמריץ חזק לאזן בין: (1) נקיטת אמצעי זהירות שימזערו את המשבר הבריאותי, לבין (2) מאמץ שלא לחנוק את הפעילות הכלכלית מעבר למה שחיוני. עד כה נראה כי המדיניות היא "מיתון יזום", כתוצאה מהאטת הפעילות הכלכלית כדי לצמצם את התפשטות הקורונה, בשילוב תמריצים כלכליים משמעותיים שנועדו לרפד את המכה. אבל נראה כי הדאגה של הנשיא טראמפ מהמשבר הכלכלי הפוליטי מניעה אותו לשנות אסטרטגיה. בסוף מארס החל להדהד את עמדותיהם של פרשנים שמרנים שונים, ולפיהם "אסור שהתרופה תהיה גרועה מהבעיה". הערות כאלה ודומות להן מתפרשות כמבשרות על קריאה שתצא ככל הנראה מהממשל כבר בקרוב לבטל לפחות חלק מהוראות הריחוק החברתי כדי לאפשר לחלקים מהמשק שנסגרו להיפתח מחדש. גם אם טראמפ יקרא לעשות כן, שורה של מושלי מדינות וראשי ערים צפויים להמשיך לשמור על צווי הסגירה.

אירוע המשלב משבר בריאותי וכלכלי לקראת הבחירות לנשיאות בנובמבר 2020, צפוי להיות בעל השפעה על הסיכויים של טראמפ להיבחר שוב, אם כי עדיין קשה לדעת באיזה אופן. מצב הכלכלה נחשב לאחד האינדיקטורים העיקריים לסיכוי להיבחר מחדש, ולכן מוערך שהתפנית הנוכחית לרעה תפגע בקלפי בנשיא המכהן. אולם למעלה מ-55% מהאמריקאים הביעו תמיכה באופן הטיפול של טראמפ במגפת הקורונה – נתון הגבוה משמעותית משיעור התמיכה הכללי שהוא זוכה לו, ומלמד שהאמריקאים עשויים להתכנס סביב נשיאם בשעת משבר כזו.

גם התוצאה של הפריימריז הדמוקרטיים יכולה להיות מושפעת מהתפרצות הנגיף. היו שראו בנסיקה האחרונה של סגן הנשיא ג'ו ביידן על יריבו ברני סנדרס, אינדיקציה לכך שהבוחרים מייחסים כעת חשיבות רבה יותר לבעלי ניסיון בטיפול במשברים ברמות הממשל הגבוהות, ולקידום יציבות על פני "מהפכנות". מגמה כזו עשויה להשתנות אם המשברים יחמירו, ואם גורמים קיצוניים משני צדי הקשת הפוליטית יבקשו לנצל זאת.

סביר להניח כי הקמפיינים לנשיאות של 2020, וכן גם תהליך ההצבעה, יתנהלו בצורה שונה מעט מבעבר. כנסי בחירות גדולים הם כעת סכנה לבריאות הציבור, ולכן הרפובליקנים והדמוקרטים

בחרו לוותר על אלמנטים מסורתיים אלה של עונת הבחירות. כמו כן, אם נגיף הקורונה לא ידעך עד נובמבר 2020, קיום הצבעה פיזית ביום הבחירות עלולה להיות חזרה על הטעות שעשתה טהראן, שבסופו של דבר תרמה לאסון הבריאותי שחוזה כעת איראן. אולם מאמצים להתאים את תנאי ההצבעה עלולים להיות מורכבים, עקב העובדה שכל מדינה מקיימת נוהלי הצבעה משלה: חלקן מאפשרות הצבעה באמצעות הדואר והצבעה מוקדמת בהיקף נרחב, אחרות מאפשרות זאת במתכונת מצומצמת בלבד, והשאר אוסרות זאת לחלוטין. במדינות שאפשרויות הצבעה כאלה אינן זמינות אצלן, ייתכן שלא יהיה זמן להקים את התשתית החוקית והלוגיסטית ולהתגבר על ההתנגדות לכך לפני מועד ההצבעה בנובמבר. בחוק האמריקאי אין הוראה לעיכוב הבחירות הפדרליות, ואמנם, ארצות הברית מעולם לא כשלה בקיום הבחירות הארציות במועדן.

ברמה הבינלאומית, השלכות המשבר עשויות לחזק כמה מגמות שכבר קיימות, וביניהן: (1) צמצום תפקידה של ארצות הברית כמנהיגת המערב; (2) נסיגת הגלובליזציה; (3) עליית סין בזירה הגלובלית.

ראשית, ארצות הברית מתחה עוד יותר את היחסים הטרנס-אטלנטיים, לאחר שלא רק שלא הצליחה לתאם גישות עם בעלות בריתה באירופה, אלא הכריזה על צעדים שהשפיעו עליהן ישירות, ובכלל זה איסור טיסות מהיבשת לארצות הברית, וזאת ללא כל הודעה מראש או התייעצות. במבט קדימה, אפילו אם איש מדיניות החוץ המסורתית ג'ו ביידן ינצח בבחירות לנשיאות 2020, ארצות הברית צפויה להיות שקועה עד צוואר בשנים הקרובות בהתמודדות ובהתאוששות מהשפעות נגיף הקורונה על פני מדיניות החוץ.

שנית, לנוכח השיבוש הגורף בשרשראות האספקה העולמיות שגורם הנגיף, סביר להניח כי חברות רבות יתחילו לייחס חשיבות מרובה לנקודות התורפה של הסחר הבינלאומי, ויבקשו למזער את החשיפה. שקיעת הגלובליזציה והסחר החופשי ניכרה ברטוריקה הפוליטית של הבחירות לנשיאות ב-2016, כאשר שני המועמדים התנערו מהשותפות הטרנס-פסיפית. עתה, הסקטור הפרטי שהוא המניע העיקרי לגלובליזציה, עשוי בקרוב ללכת בעקבותיהם.

שלישית, נראה כי למרות שסין מילאה את התפקיד הכפול של המצית והכבאי במגפה הזו, ייתכן שעדיין תצא מורווחת. מאז ההתפרצות, העבירה בייג'ינג אספקה רפואית דחופה לאיטליה, סרביה ואיראן; לפעולות אלה התלווה קמפיין מדיני-תקשורתי סיני, המהלל את מעשי סין ומוקיע את טראמפ כ"חסר אחריות וחסר יכולת". בזמן שארצות הברית נותרה ממוקדת בענייני הפנים שלה, סין ניצלה את ההזדמנות להציג עצמה כמבוגר האחראי לענייני העולם. עם זאת, נותר לראות אם לנרטיב זה יהיו קונים בזירה הבינלאומית, ואם הוא יצליח להאפיל על ההתנהלות הסינית שתרמה לחומרת המגיפה.

ההשלכות שיהיו להתמקדות ארצות הברית בענייניה הפנימיים והמיתון הצפוי, עשויות להיות משמעותיות עבור ישראל. ראשית, בתרחיש כזה ניתן להעלות על הדעת צמצום דרסטי בסיוע החוץ של וושינגטון, ויכול להיות שישאל כבר לא תינצל, כפי שקרה בקיצוצים קודמים תחת ממשל טראמפ. שנית, מכיוון שארצות הברית היא השותף המסחרי הגדול ביותר של ישראל ומקור להשקעות ישירות בחו"ל, למיתון כלכלי בארצות הברית יהיו ככל הנראה השלכות שליליות על כלכלת ישראל. שלישית, אם ניתן ללמוד מהעבר, הרי שהוואקום שנוצר כתוצאה מצמצום המעורבות האמריקאית במזרח התיכון עלול להתמלא בשחקנים בעלי סדר יום העוין את האינטרסים של ישראל.